

'Project' is een modewoord. Het ritmeert het denken (en bijna ook de moraal) in een groot aantal sectoren van onze samenleving, niet het minst in de kunstensector. Als modewoord impliceert het een aantal vooroordelen, die, toegepast op het artistieke veld, mede onze blik op de kunstenaar bepalen, zij het deels onbewust.

Een 'goed' kunstenaar wordt geacht een 'project' te hebben: hij/zij is ergens mee bezig en verschilt daarin van andere kunstenaars. Die artistieke activiteit wordt doorgaans 'project' genoemd als de kunstenaar er één of andere talige vorm aan weet te geven, in subsidiedossiers, in interviews en in de artistieke omgang in het algemeen. Dit geobjectiveerde, talige 'project' moet garant staan voor het bewustzijn van de kunstenaar en voor de kwaliteit van zijn werk: hij/zij weet wat hij/zij wil, want hij/zij kan het – liefst op voorhand – formuleren. (Als pendant van het 'project' is er de notie 'traject', die eerder een terugblik impliceert, een formulering a posteriori van hoe een werk is ontstaan, hoe het zich heeft ontwikkeld en waarom.)

Zo beschouwd, kan men de vraag stellen wat het exacte statuut is van dit talige 'project'. Is het – wat het claimt te zijn – de formulering van een hartenwens, een interne noodzaak? De vraag is des te relevanter als men in overweging neemt dat de formulering van het project de kunstenaar niet alleen symbolisch kapitaal oplevert, plus een grotere kans op een goede (of tenminste begrijpende) receptie, doordat de kunstconsument een leesstrategie krijgt aangereikt. Van de formulering van het project hangt immers niet alleen de *leesbaarheid*, maar ook de *leefbaarheid* van het project af: naarmate de kunstsector zich professionaliseert, moet het project a priori de toevoer van subsidiegeld mogelijk maken of verzekeren.

De hele idee 'project' lijkt aan te sluiten bij romantische noties als 'originaliteit' en 'genie'. Natuurlijk weten we wel dat het individu niet onbesmet in de wereld staat en nemen we de 'allerindividueelste expressie van de allerindividueelste emotie' onderhand met een korrel zout. En toch lijkt het hele kunstbestel georganiseerd rond de illusie van een dergelijk kunst(enaars)begrip. In hoeverre is het project in realiteit een project zoals hierboven beschreven? Zou het niet redelijker zijn ervan uit te gaan dat het talige project onzuiverheden tegenover het individuele bewustzijn impliceert, met andere woorden misschien wel een leugen is? Wat bijvoorbeeld met het belang van de opdracht? De opdracht heeft door de eeuwen heen altijd een doorslaggevende rol gespeeld bij het tot stand komen van kunstobjecten. Het is pas met de geboorte van het 'genie'-concept tijdens de romantiek dat men de opdracht als iets oneigens

(aan wat?), iets onzuivers is gaan beschouwen. Naarmate de kunstenaar geen paria meer is aan de rand van de maatschappij (de 'poète maudit'), naarmate hij/zij 'gesubsidieerd' wordt, hetzij rechtstreeks, hetzij via een circuit van instellingen en kunstprogrammeurs, is het 'genie' zichzelf gaan enceneren. Op de keper beschouwd, weet de hedendaagse kunstenaar niet meer waar hij/zij aan toe is. Hoewel hij/zij nog steeds (graag) als 'genie' in de oude zin wordt gepercipieerd (en hij/zij reppe zich om dat effect te bereiken, op straffe van verlies van zijn kunstenaarsstatuut), beantwoordt de reële situatie waarin hij/zij werkt daar niet meer aan. Of wat Tasso tot wanhoop dreef.

Uitgaande van deze en andere overwegingen, lagen de volgende vragen voor bij het samenstellen van dit nummer:

- Welke ideologische premisse ligt ten grondslag aan de idee dat een kunstenaar een 'project' moet hebben?
- Is een 'project' een plan vooraf? Of is het veeleer een afgeleide a posteriori, die dan op zijn beurt weer een 'plan' (een 'project') kan vormen voor volgend werk? In welke mate gehoorzaamt het 'concept', zoals geformuleerd in omkaderende teksten en bij verbale communicatie achteraf, aan een retrospectieve illusie?
- Is het 'project' van jonge kunstenaars vandaag gedetermineerd door het feit dat ze een projectsubsidie moeten of willen aanvragen? In welke mate is het project in die zin veeleer een strategische dan een 'interne' noodzaak? Wat zijn de criteria om au sérieux te worden genomen?
- Wat met de veelgehoorde stelling dat beginnende kunstenaars vroeger 'moesten knokken voor hun bestaansrecht', terwijl ze nu 'al in het kunstbestel worden opgenomen – en erdoor gerecupereerd – nog voor ze zijn afgestudeerd'? Volgens sommigen zou dat zelfs leiden tot de teloorgang van het project: jonge kunstenaars zouden elke visie ontberen.
- Hoe speelt de relatie project-traject? Bezaten kunstenaars met een vandaag de dag zichtbaar traject, aan het begin van hun artistieke loopbaan een scherp bewustzijn van hun 'project'? Wat is de balans van de toevalligheden, wanneer een kunstenaar terugblijkt en zijn traject overschouwt?

Deze *Etcetera* wil dicht bij de wereld van de kunstenaar staan. Daarom vroegen we een aantal kunstenaars om zelf over hun project/traject te praten. Niet vanuit een hang naar intentionalistische kritiek. Wel om een aantal 'parti-pris' over het project aan de 'realiteit' te toetsen.